

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.04.1998, sp. zn. 26 Cdo 758/98, ECLI:CZ:NS:1998:26.CDO.758.98.1

Číslo: 3/1999

Právní věta: K řízení o žalobě, kterou se člen družstva domáhá uložení povinnosti uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky podle ustanovení § 23 a násl. zákona č. 72/1994 Sb., je jako soud prvního stupně věcně příslušný krajský soud s působností ve věcech obchodních.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.04.1998

Spisová značka: 26 Cdo 758/98

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Příslušnost soudu v civilním řízení věcná, Řízení před soudem, Smlouva o převodu bytu či nebytového prostoru

Předpisy: 99/1963 Sb. § 9 odst. 3 písm. c) 72/1974 Sb. § 23

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 21. dubna 1997 uložil Okresní soud v Pelhřimově žalovanému Stavebnímu bytovému družstvu v P. povinnost převést do vlastnictví žalobce L. S. "družstevní byt č. 11 o velikosti 3 + 1 v domě čp. 1681 v P. se sklepem a garáží" do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku; zároveň zavázal žalovaného, aby žalobci nahradil náklady řízení.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře rozsudkem ze dne 27. ledna 1998 napadený rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Rozhodl současně, že žalovanému se nepřiznává náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů. Důvodem změny rozhodnutí byl závěr odvolacího soudu, že žaloba je předčasná, neboť zatím nebyly splněny všechny zákonné předpoklady stanovené zákonem č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), jestliže doposud nebylo vlastníkem domu (žalovaným) učiněno prohlášení podle ustanovení § 5 odst. 1 a 3 citovaného zákona o vymezení jednotky (bytu), která má být předmětem převodu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vyvozuje z ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Odvolacímu soudu vytýká, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním názoru (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.), když nesdílí jeho závěry o předčasnosti žaloby. Namítá, že je povinností žalovaného družstva, aby vymezilo bytové jednotky v domě vlastním

prohlášením a tato jeho povinnost jako vlastníka nemovitosti je nezastupitelná. Podle dovolatele "žaloba předčasná není, neboť žalovaný měl v rámci přípravy na splnění kontraktační povinnosti provést všechny nezbytné úkony a tedy bylo na něm, aby provedl i změny v zápise v katastru nemovitostí ve smyslu příslušného prohlášení vlastníka budovy". Přijetí názoru, o jaký své rozhodnutí opřel odvolací soud, by podle mínění dovolatele ponechalo "na libovůli družstva, zda skuteční prohlášení vlastníka či nikoliv, a své kontraktační povinnosti by se mohlo zbavit kdykoliv právě s poukazem na dosud neprovedené prohlášení". Dovolatel proto navrhl, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno, a aby věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud zrušil svým rozsudkem rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně s tím, že věc bude postoupena k dalšímu řízení Krajskému soudu v Českých Budějovicích jako věcně příslušnému soudu prvního stupně.

Z odůvodnění:

Vady podřaditelné pod ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. z obsahu spisu nevyplývají a dovolatel jejich existenci netvrdí. Stejně tak dovolatel neuplatnil jako vady řízení ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud ale shledává, že řízení takovou vadou stíženo je, neboť ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud prvního stupně a odvolací soud tuto vadu neodstranil.

Podle ustanovení § 9 odst. 1 o. s. ř. k řízení v prvním stupni jsou zásadně příslušné okresní soudy; v ustanoveních § 9 odst. 2 až 5 o. s. ř. pak zákon stanoví, ve kterých případech jsou k řízení v prvním stupni věcně příslušné jiné soudy než soudy okresní. Podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. c) bod aa) o. s. ř. krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních mj. spory z právních vztahů mezi obchodními společnostmi (družstvy) a jejich zakladateli (společníky nebo členy), jakož i mezi společníky (členy nebo zakladateli) navzájem, pokud jde o vztahy týkající se účasti na společnosti (členského vztahu v družstvu). Již v rozhodnutí uveřejněném pod č. 59/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bylo uvedeno, že to, "zda se spor týká věci obchodní, je třeba - při nedostatku vymezení pojmu «věc obchodní» v občanském soudním řádu - posoudit se zřetelem k hmotněprávní povaze právního vztahu". Jde tedy o to, zda právní vztah, jehož se spor (řízení) týká, je upraven obchodním právem, což ovšem nelze redukovat na úpravu v obchodním zákoníku. Rozdělení věcné příslušnosti mezi okresní a krajské soudy předpokládá ze strany soudu určitou předběžnou právní kvalifikaci sporu tak, aby mohl dostát své povinnosti přihlížet k věcné příslušnosti jako k podmínce řízení (§ 103 o. s. ř.). Nemůže ovšem jít o zkoumání, které by nahrazovalo právní posouzení věci soudem v souvislosti s rozhodováním o žalobě. Rámec této předběžné právní kvalifikace je dán tím, že musí být - alespoň v hrubých rysech - zřejmé, o jakou věc jde z hlediska hmotného práva.

V této věci pak - v souladu s citovaným právním názorem - je při zkoumání věcné příslušnosti nutno vycházet nejen z ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (zejména z jeho části druhé, hlavy II), ale také z hmotněprávní úpravy převodu tzv. jednotky v domě bytového družstva, která je obsažena v zákoně č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění zákona č. 273/1994 Sb. Ve své části šesté ("Zvláštní ustanovení") zákon č. 72/1994 Sb. upravuje převod vlastnictví k bytu v budově ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví bytového družstva, jehož nájemcem je fyzická osoba - člen družstva (§ 23 až § 28 tohoto zákona). Z ustanovení § 23 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb. vyplývá, že jednotka (viz legislativní zkratka uvedená v § 2 písm. f/ tohoto zákona) ve vlastnictví nebo spoluvlastnictví družstva může být převedena pouze na člena družstva, který je zároveň nájemcem bytu. Z ustanovení § 24 odst. 7 téhož zákona vyplývá, že převodem jednotky družstva podle ustanovení odstavců 1 až 8 zaniká členství v družstvu. Součástí smlouvy o převodu jednotky je

přítom vypořádání vztahů mezi družstvem a členem včetně stanovení vypořádacího podílu nabyvatele jednotky.

Vzhledem k tomu, že zákonem č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění zákona č. 273/1994 Sb., byla smlouva o převodu bytové jednotky podle ustanovení § 23 a násl. zákona č. 72/1994 Sb. učiněna součástí právního řádu jako speciální úprava zániku členství v družstvu a vypořádání vzájemných vztahů mezi družstvem a jeho členem, je k řízení o žalobě, kterou se člen družstva domáhá uložení povinnosti družstvu uzavřít s ním takovou smlouvu, věcně příslušný krajský soud s působností ve věcech obchodních (§ 9 odst. 3 písm. c/ bod aa/ o. s. ř.).

Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může jednat ve věci (podmínky řízení). Jednou z podmínek řízení je i věcná příslušnost soudu, tedy vymezení okruhu působnosti mezi jednotlivými druhy soudů (určení, který soud rozhoduje v dané věci jako soud prvního stupně). I pro věcnou příslušnost jako podmínku řízení platí, že její existenci zkoumá soud kdykoli za řízení (§ 104a odst. 1, věta první, o. s. ř.), přičemž pro určení této příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které jsou tu v době jeho zahájení (§ 11 odst. 1, věta druhá, o. s. ř.). Vysloví-li soud, že není příslušný, současně rozhodne, kterému věcně příslušnému soudu bude věc postoupena; právní účinky spojené s podáním návrhu na zahájení řízení zůstávají přitom zachovány (§ 104a odst. 1, věta druhá, o. s. ř.). Podle ustanovení § 221 odst. 1, odst. 2 písm. b) o. s. ř. odvolací soud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže rozhodoval věcně nepřislušný soud. V takovém případě také věc postoupí soudu věcně příslušnému (§ 221 odst. 3 o. s. ř.).

Jak vyplývá z předchozí části odůvodnění, Okresní soud v Pelhřimově, který ve věci jednal a rozhodl v prvním stupni, nebyl soudem věcně příslušným k projednávání a rozhodování tohoto sporu, neboť příslušným je krajský soud s působností ve věcech obchodních. Odvolací soud měl proto ve smyslu ustanovení § 221 odst. 2 písm. b) o. s. ř. vyvodit z této vady řízení procesní důsledky spočívající ve zrušení rozsudku soudu prvního stupně a v postoupení věci soudu věcně příslušnému, jímž je v daném případě (i s přihlédnutím k obsahu vyhlášky č. 576/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) Krajský soud v Českých Budějovicích. Jestliže tak neučinil a rozhodl o odvolání meritorně, je zde dán dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř.; rozhodnutí odvolacího soudu je nesprávné a muselo být proto dovolacím soudem podle ustanovení § 243b odst. 1, věta za středníkem, o. s. ř. zrušeno. Podle ustanovení § 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř. bylo současně zrušeno i rozhodnutí soudu prvního stupně a o postoupení věci k dalšímu řízení věcně příslušnému soudu rozhodl dovolací soud.